

הערכת התערבות לפיתוח מיומנויות קריירה עם מתבגרים הגרים בשכונות מצוקה

מחקרים מצביעים על כך, שבני נוער הגרים בשכונות מוחלשות מתמודדים עם מחסומים מרובים בעת כניסתם לעולם העבודה. האתגרים שעומדים לפניהם רבים יותר והמשאבים דלים יותר מאשר אלה של בני נוער ממעמד הביניים. לכן, חוקרים סבורים כי דגם התערבות לפיתוח קריירה, שאינו מתייחס להקשר הייחודי של שכונות מצוקה, אינו יכול לסייע לאוכלוסייה זו להתמודד בהצלחה עם האתגרים שבפיתוח קריירה. אולם, דגם חדש של התערבות – דגם אינטגרטיבי קונטקסטואלי של פיתוח קריירה (Integrative Contextual Model, ICM) מציע דרך חדשה שתאפשר לבני נוער מוחלשים להתגבר על המחסומים בדרך לפיתוח קריירה.

דגם ICM נשען על שילוב בין כמה גישות תיאורטיות. מטרתו, לפתח בקרב בני נוער את הגישה הפרו-אקטיבית למצבם הנוכחי ולתכנון קריירה באמצעות שימוש במיומנויות ייחודיות של פיתוח קריירה. לכן, במוקד ההתערבות עומדות מספר מיומנויות:

- אקספלורציה עצמית ואקספלורציה של קריירה.
- מודעות באשר להתאמה לסביבה. כלומר מידת ההתאמה בין האינטרסים, המיומנויות, הערכים והיכולות האישיים לבין מקצועות שונים בעולם העבודה.
- הצבת יעדים.
- נכונות לפעילות פרו-חברתית.
- מכוונות לעבודה ולערכי עבודה.
- מכוונות עצמית בלמידה, המאפשרת למקדם את ההזדמנויות הלימודיות והתעסוקתיות הקיימות.
- שימוש במשאבים הקיימים וברשתות חברתיות כדי להתגבר על מחסומים חיצוניים ופנימיים.

מיומנויות אלה קשורות זו בזו ופיתוחן מעניק בסיס לגישה אקטיבית לפיתוח קריירה, המכוונת למציאת מקצוע משמעותי ומעניין. עולם התעסוקה של היום מתאפיין בשינויים מהירים ובלתי צפויים, בדרישה גבוהה לאחריות אישית וליעילות עצמית ובציפייה, כי עובדים יגלו אוטונומיה ויוכלו להתאים את עצמם לאתגרים חדשים, תוך כדי שמירה על זהות תעסוקתית. דגם ICM עוצב על מנת לאפשר לבני נוער לתת מענה לצרכים אלה. יעדיו הם:

- יעילות וייחוס עצמי בהתייחס להשגת יעדי קריירה.
- הרחבת האינטרסים התעסוקתיים בחטיבת הביניים.
- גיבוש האינטרסים התעסוקתיים בגילאי תיכון.
- פיתוח גישות פרו-אקטיביות לתכנון קריירה.

התקציר מבוסס על המאמר:

Turner, S.L., & Conkel, J.L. (2010). Evaluation of a career development skills intervention with adolescents living in an inner city. *Journal of Counseling & Development*, 88(4), 457-465.

המחקר הנוכחי בחן את היעילות של דגם ICM בפיתוח מיומנויות של בחירת קריירה בקרב בני נוער משכונות מצוקה. לשם כך, עוצבו שתי התערבויות. הראשונה התבססה על הדגם המסורתי, הכולל פעילויות של אקספלורציה, התאמה בין האישיות לסביבה התעסוקתית וקביעת יעדים. המשתתפים מילאו שאלון, המאפשר לקבוע את זהותם התעסוקתית, לפי הסיווג של הולנד (Holland), והציגו את חזונם באשר לפעילות המקצועית בעתיד. לאחר מכן, הם נחשפו למגוון חומרים אודות מסלולים תעסוקתיים שונים, כולל תנאי עבודה, שכר ממוצע, ההכשרה הנדרשת וכדומה, בהתאמה לפרופיל שלהם.

בשלב הבא מנחים מקצועיים ניהלו דיון שהתמקד בנקודות הבאות:

- המקצועות שנבחרו.
 - התהליך של בחירת מסלול הקריירה לאור ידע על עצמי ועל עולם התעסוקה.
 - המאפיינים האטרקטיביים ביותר במקצועות שנבחרו.
 - הדרישות ההשכלתיות עבור המקצועות שנבחרו.
 - כיצד ניתן להשיג את היעד.
- ההתערבות השנייה כללה את הפעילויות שתוארו לעיל, בהתערבות הראשונה, בתוספת פעילויות נוספות, שהתבססו על דגם ICM, ביניהן:
- בחינת התאמת האישיות לסוגי עבודה שונים (על בסיס work adjustment inventory), המכוונת לפיתוח מיומנויות פרו-חברתיות ומיומנויות של נכונות לעבודה.
 - זיהוי האנשים התומכים בבני נוער; דיון באופן שבו התמיכה החברתית עשויה לסייע בהתמודדות עם האתגר של פיתוח קריירה.
 - דיון אודות תמיכה רגשית ואינסטרומנטלית לפיתוח מכוונות עצמית בלמידה, שתאפשר להתגבר על המחסומים בפיתוח קריירה.

התפיסה העומדת מאחורי דגם ICM טוענת, כי למען השגת יתרון תחרותי בשוק העבודה המודרני על בני הנוער לפתח מכלול מיומנויות, המביאות לתוצאות תעסוקתיות חיוביות ולגישה פרו-אקטיבית. אכן, נמצא, כי בעקבות ההתערבות השנייה, שהתבססה על דגם ICM, בני הנוער פיתחו מיומנויות של התאמה לסביבה, מיומנויות פרו-אקטיביות והראו יעילות בהשגת יעדי קריירה, גיוס תמיכה רגשית ואינסטרומנטלית, ומכוונות עצמית בלמידה. בני הנוער שהשתתפו בפעילות המסורתית לא הראו עלייה משמעותית במיומנויות או בתוצאות תעסוקתיות בהשוואה לקבוצת הביקורת, שלא השתתפה בשום התערבות. ממצאי המחקר מצביעים על כך, כי התערבות מסורתית קצרה של ייעוץ בנושאי קריירה אינה מועילה לבני נוער המתגוררים בשכונות מצוקה. רק הוספת פעילויות הכוללות מכלול מיומנויות לפיתוח קריירה מאפשרת להביא לתוצאות ממשיות.